

"Umum fitratta, ezcümle insanda, fenn-i menâfiü'l-âzâ şhadetiyle sabit olan adem-i israf gösteriyor ki, insanda olan hadsiz istidâdât-ı mâneviye ve nihayetsiz âmâl ve efkâr ve müyûlât dahi israf edilmeyecektir." Buradaki tabirleri açar mısınız?

Tıp fakültelerinde, anatomi dersinde insan organlarının takdimi ve vazifeleri hülâsa olarak verilmekte, yaklaşık altı yüz sayfalık bu icmalî malumatın tafsili eğitim süresince işlenmekte ve daha sonra her bir âza için yazılan yüzlerce ilmî eserde teşhir edilmektedir. Bu ilmî çalışmaların tamamına **"fenn-i menâfiü'l-âzâ"** denilmiştir.

Anatomi ilmi bize bildiriyor ki, insanın hiçbir organı ve hiçbir sistemi lüzumsuz değildir. Her birinin binlerce hikmetleri vardır.

Üstadımızın ifadesiyle **"beden ruhun hanesi"** olduğuna göre, bu hakikat daha hassas ve daha mükemmel şekliyle ruhta da kendini gösterecektir ve göstermiştir. Yani, **bedende gereksiz hiçbir organ bulunmadığı gibi, ruhta da vazifesiz ve faydasız hiçbir duygu ve hiçbir his bulunmaz.** Bunların her biri bir yönüyle insan için ayrı bir marifet vesilesi, bir yönüyle de ayrı bir imtihan sorusudur. Meselâ, hayâl bunlardan sadece birisidir. İnsan bu manevî sermayesini güzel işler yapmanın ilk basamağı olarak kullanırsa hem dünyada faydalı işler yapar hem de âhiretine sevaplar gönderir. Aksine, bu duyguyu insanlara zarar vermekte, meşru olmayan kazançlar temin etmekte kullanırsa, hem dünyada hayvanlardan daha aşağı bir derekeye düşer, hem de âhirette bunun elim azabını çeker.

Sevgi hissi olmasa hayat azap olur. Korku hissi olmasa, insan kendini tehlikelerden sakınamaz. Endişe hissi olmasa çalışma gereği duymaz. Merak olmasa ilmin kapısını çalamaz. Gıpta hissi olmasa başkasına özenip ilerleyemez, sadece kendi kabiliyeti ve imkânlarıyla baş başa kalır.

[Yirmi Üçüncü Söz](#)'de tafsilatıyla izah edildiği gibi, bir hayvan hem akıldan hem de insandaki bu sayısız hislerden mahrum olduğu halde hayatını rahatça geçirebildiğine göre, insandaki bu hislerin sadece dünya için verilmedikleri açıktır. İlâhî isimlere ayna olma, hem kâinatı hem de kendi varlığını tefekkür etme ve her bir his ile ayrı bir imtihana tabi tutulup kazanması halinde ahirette ayrı bir mükâfat görme gibi neticeler olmasa, insan ruhuna takılan bu büyük sermaye hikmetsiz ve israf olmuş olur.